

Versie voor de internetconsultatie

Besluit van , houdende wijziging van het Besluit houders van dieren vanwege uitbreiding van de diercategorieën waarop het verbod tot doden van toepassing is

[KetenID WGK025666]

Wij Willem-Alexander, bij de gratie Gods, Koning der Nederlanden, Prins van Oranje-Nassau, enz. enz. enz.

Op de voordracht van de Staatssecretaris van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur van ... 20., nr. WJZ.....;

Gelet op artikel 2.10, eerste lid, van de Wet dieren;

De Afdeling advisering van de Raad van State gehoord (advies van nr.);

Gezien het nader rapport van de Staatssecretaris van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur van, nr. WJZ.....;

Hebben goedgevonden en verstaan:

ARTIKEL I

Het Besluit houders van dieren wordt als volgt gewijzigd:

A

Artikel 1.9 komt te luiden:

Artikel 1.9. Toepassingsbereik

1. Als diercategorieën als bedoeld in artikel 2.10, eerste lid, van de wet worden aangewezen zoogdieren, ganzen en loopvogels.
2. Uitgezonderd van de aanwijzing in het eerste lid zijn:
 - a. invasieve uitheemse soorten als bedoeld in:
 - i. een door de Europese Commissie vastgestelde lijst van voor de Unie zorgwekkende invasieve uitheemse soorten krachtens artikel 4 van Verordening (EU) nr. 1143/2014 van het Europees Parlement en de Raad (PB L 317 2014), of
 - ii. een door Nederland opgestelde nationale lijst krachtens artikel 12 van Verordening (EU) nr. 1143/2014 van het Europees Parlement en de Raad (PB L 317 2014),
 - b. inbeslaggenomen of inbewaring genomen dieren van soorten genoemd in bijlage A, B, C of D bij de cites-basisverordening die ter uitvoering van artikel 16, derde lid, onder a, van de cites-basisverordening worden gedood,
 - c. wilde zoogdieren of wilde ganzen die in een inrichting voor wildopvang worden gehouden voor verzorging of verpleging.

B

Aan artikel 1.10 worden, onder vervanging van de punt aan het einde van onderdeel e door een puntkomma, drie onderdelen toegevoegd, luidende:

- f. een in een dierentuin gehouden dier wordt gedood voor het beperken van de populatie van de diersoort vanwege instandhoudingsprogramma's waaraan de dierentuin deelneemt als bedoeld in artikel 4.10, eerste lid, onderdeel b;
- g. een in een natuurterrein gehouden dier wordt gedood voor het beperken van de populatie van de diersoort;
- h. een konijn wordt gedood voor particulier huishoudelijk verbruik, niet zijnde verbruik als voederdier.

C

Artikel 5.3 vervalt.

ARTIKEL II

Dit besluit treedt in werking op 1 juli/1 januari

Lasten en bevelen dat dit besluit met de daarbij behorende nota van toelichting in het Staatsblad zal worden geplaatst.

De Staatssecretaris van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur,

NOTA VAN TOELICHTING

I Algemeen

1. Inleiding

Dit besluit wijzigt het Besluit houders van dieren (hierna: besluit) en geeft uitvoering aan artikel 2.10, eerste lid, van de Wet dieren zoals dat is gewijzigd met het amendement Wassenberg (Kamerstuk 35 892, nr. 22). De strekking van dit besluit is dat het verbod om *gehouden* dieren te doden wordt uitgebreid. Dit verbod geldt niet voor dieren die worden gedood voor de bedrijfsmatige productie van dierlijke producten. Tot dusverre voorzag artikel 1.9 van het Besluit houders in de aanwijzing van "*ganzen, honden en katten*" als diercategorieën waarvan het verboden is die te doden. Die aanwijzing is met dit besluit vervangen door (alle) *zoogdieren, ganzen en loopvogels*.

In hoofdstuk 2 wordt de achtergrond en het wettelijk kader van dit verbod besproken; in hoofdstuk 3 de problematiek nader toegelicht; in hoofdstuk 4 worden de beleidswijziging en de aangewezen gevallen waarin het toegestaan is om dieren te doden nader toegelicht.

2. Problematiek

2.1. Geschiedenis

Bij de totstandkoming van het besluit in 2014 is beschreven dat voor het doden van dieren die tot de bij algemene maatregel van bestuur aangewezen diersoorten of diercategorieën behoorden, het nee, tenzij-beginsel wordt gehanteerd¹. Dit principe lag ook ten grondslag aan artikel 43 van de Gezondheids -en welzijnswet voor dieren, al is dit artikel nooit in werking getreden. Onder de werking van die wet was er geen invulling gegeven aan het nee, tenzij-principe voor het doden van dieren omdat er weinig consensus bestond over de duiding van de gevallen en er twijfel was over de handhaafbaarheid van deze voorschriften. Gelet op deze bezwaren is in 2014 de keuze gemaakt om de gevallen waarbij het verbod om dieren te doden van toepassing is, te beperken tot honden en katten, daar dit de diersoorten zijn die als huisdier het meest worden gehouden. De gedachte hierbij was ook dat op deze manier in eerste instantie ervaring kon worden opgedaan met het in kaart brengen van gevallen waarin het doden wenselijk of nodig is en met de handhaafbaarheid van het verbod. Voorts werden, naar aanleiding van een toezegging in de beantwoording van Kamervragen van het Tweede Kamerlid Thieme over het onthoofden van ganzen bij carnaval bij het zogeheten 'ganstrekken' (Aanhangsel Handelingen II, 2010/11, 2518), ganzen ook aangewezen. In de toelichting bij het Besluit werd daarbij aangegeven dat afhankelijk van de ervaringen in de praktijk zou worden gezien of op termijn de reikwijdte van het verbod moest worden uitgebreid of dat er anderszins een verfijning moest worden aangebracht.

2.2. Amendement Wassenberg

Bij de evaluatie van de Wet dieren in 2020 hebben respondenten naar voren gebracht dat de wet en onderliggende regelgeving geen normenkader kent dat voor alle dieren hetzelfde is. De respondenten zijn van mening dat de regels veel verschillen per diersoort- en categorie betreffen. Deze verschillen leiden ertoe dat sommige dieren of diersoorten een hoger beschermingsniveau hebben dan andere dieren. Als voorbeeld werd hierbij artikel 1.9 van het besluit genoemd. Honden, katten en ganzen mogen in bepaalde gevallen gedood worden, terwijl dit voor andere zoogdieren niet geldt.

In het debat over het voorstel tot wijziging van de Wet dieren in verband met de uitvoering van de herziene Europese diergezondheidswetgeving van 21 april 2020 (Handelingen II 2020/21, nr. 71, item 11), diende het voormalig lid Wassenberg (Partij voor de Dieren) een amendement in (Kamerstukken II 2020/21, 35 398, nr. 8), dat bepaalde dat het verbod op het doden van dieren komt te gelden voor alle gehouden diersoorten, tenzij het gaat om bedrijfsmatige productie van dierlijke producten of in aangewezen gevallen. Dit amendement werd, zoals te lezen is in de toelichting op het amendement, ingegeven door de constatering dat het bestaande verbod alleen

¹ Stb. 2014, 210, p. 65.

gold voor een beperkt aantal diersoorten (ganzen, honden en katten), waardoor andere gehouden dieren, in het kader van doden, onvoldoende bescherming genoten. De persoon die een nestje jonge hondjes verdrinkt, kon worden vervolgd, maar bij een persoon die een nestje cavia's verdrook moest ondubbelzinnig worden aangetoond dat de dieren hebben geleden. Een bewijs dat vaak moeilijk te leveren is, waardoor strafvervolgning in veel gevallen uitbleef. Ook het doden van gezonde gezelschapsdieren zoals cavia's, hamsters of konijnen om commerciële redenen—bijvoorbeeld omdat ze niet het gewenste geslacht of kleur hebben—was toegestaan zolang geen bewijs van lijden kan worden geleverd. Omdat niet kon worden overzien wat dit amendement zou betekenen voor de handhaafbaarheid en uitvoerbaarheid, heeft het voormalig lid Wassenberg het amendement ingetrokken in afwachting van de reactie van het kabinet.

In maart 2023 is een analyse ten aanzien van de handhaafbaarheid en uitvoerbaarheid van dit ingetrokken amendement aan de Tweede Kamer gestuurd (Kamerstukken II 2022/23, 35 398, nr. 24). Uit deze evaluatie is gebleken dat uitbreiding van het verbod om dieren te mogen doden wenselijk werd geacht, maar het voorstel niet uitvoerbaar en niet handhaafbaar was en de gevolgen voor de praktijk niet proportioneel zouden zijn. Ook werden in de praktijk ongewenste neveneffecten gezien die het dierenwelzijn en de biodiversiteit niet altijd ten goede zouden komen. De conclusie was dat de intentie van het voorstel wel past bij de beleidsinzet om het beschermingsniveau van gehouden dieren verder te verhogen. Tegen die achtergrond werd aangegeven dat het een goede stap zou zijn om in elk geval de reikwijdte van het huidige verbod uit te breiden, maar in te perken ten opzichte van het eerdere voorstel van het voormalig lid Wassenberg. Een minder brede reikwijdte zou een aantal negatieve gevolgen die in de praktijk zouden kunnen ontstaan als gevolg van het eerdere amendement beperken. Daarbij werd wel uitdrukkelijk aangegeven dat ook als de reikwijdte beperkt zou worden tot zoogdiersoorten en ganzen, er nog steeds problemen of negatieve gevolgen voor de praktijk konden zijn. Bij een verbreding van de reikwijdte van het verbod op het doden van dieren zou dan ook moeten worden voorzien in regels waaronder dieren van de aangewezen soorten wel mogen worden gedood (wijziging artikel 1.10 van het besluit).

Tijdens het plenair debat over het wetsvoorstel aanpak dierenmishandeling en dierverwaarlozing (Kamerstuk 35 892) op 11 mei 2023 heeft het toenmalig lid Wassenberg opnieuw een amendement ingediend over het doden van dieren waarin ditmaal is opgenomen dat het verbod op het doden van dieren in ieder geval gaat gelden voor gehouden zoogdieren die op de huis- en hobbydierenlijst staan en ganzen. Dit amendement is aangenomen. Sinds de inwerkingtreding van de Wet aanpak dierenmishandeling en dierverwaarlozing op 1 januari 2024 bevat de Wet dieren de verplichting om in het besluit in elk geval de zoogdiersoorten en ganzen aan te wijzen die op de huis- en hobbydierlijst staan en dat voor deze diersoorten een verbod op het doden geldt. Met dit wijzigingsbesluit is invulling gegeven aan deze uit het amendement voortkomende verplichting.

3. Hoofdpijnen besluit

3.1 Doel en reikwijdte

Het besluit geeft uitvoering aan artikel 2.10, eerste lid, van de Wet dieren, zoals dat is gewijzigd met het amendement Wassenberg. Het beschermingsniveau van alle gehouden zoogdieren, ganzen en loopvogels wordt op deze wijze zo gelijkwaardig mogelijk gemaakt.

De wijziging houdt een uitbreiding in van de reikwijdte van het verbod om gehouden dieren te doden. De aanwijzing van "ganzen, honden en katten" wordt met dit besluit vervangen door (alle) gehouden zoogdieren en ganzen. Daarnaast is van de gelegenheid gebruik gemaakt om ook "loopvogels" aan deze aanwijzing toe te voegen; het verbod om buiten het slachthuis loopvogels te doden stond al in artikel 5.3 van het besluit (zie nader de artikelsgewijze toelichting onder Artikel I, onderdeel C).

De uitbreiding van de aanwijzing betekent dat gehouden zoogdieren, ganzen en loopvogels niet mogen worden gedood, tenzij:

- a. Die dieren worden gedood voor de bedrijfsmatige productie van dierlijke producten (die uitzondering volgt uit artikel 2.10, eerste lid, van de Wet dieren),
- b. In de in artikel 1.10 van het besluit aangewezen gevallen,
- c. Een van de uitzonderingen uit artikel 1.9, tweede lid, van het besluit van toepassing is.

Omdat artikel 2.10, eerste lid, van de Wet dieren op gehouden dieren ziet, geldt het daarop gebaseerde verbod om zoogdieren, ganzen en loopvogels te doden niet voor in het wild levende zoogdieren en ganzen. Het doden van die dieren is gereguleerd op grond van de Omgevingswet.

In sommige aangewezen gevallen is het wenselijk of noodzakelijk dat doden blijft toegestaan. Aan de bestaande uitzonderingen (artikel 1.10 besluit) zijn enkele nieuwe uitzonderingen toegevoegd. Wanneer er sprake is van een uitzondering betekent dit dat een dier onder de in die uitzondering bedoelde specifieke voorwaarden gedood mag worden. Daarbij moet er altijd worden voldaan aan de welzijnsvoorschriften uit het besluit (artikelen 1.9-1.14).

3.2 Intrinsieke waarde

Bij het stellen van regels bij of krachtens de Wet dieren, en het nemen van op die regels gebaseerde besluiten, vloeit uit artikel 1.3 van de Wet dieren voort dat *“ten volle rekening gehouden wordt met de gevolgen die deze regels of besluiten hebben voor deze intrinsieke waarde van het dier, onverminderd andere gerechtvaardigde belangen. Daarbij wordt er in elk geval in voorzien dat de inbreuk op de integriteit of het welzijn van dieren, verder dan redelijkerwijs noodzakelijk, wordt voorkomen en dat de zorg die de dieren redelijkerwijs behoeven is verzekerd.”*

Artikel 1.3 van de Wet dieren stelt dat de intrinsieke waarde van het dier wordt erkend. Met het begrip intrinsieke waarde wordt tot uitdrukking gebracht dat dieren, zijnde wezens met gevoel, een eigen, zelfstandige waarde hebben, los van de gebruikswaarde die de mens aan het dier toekent. Naast welzijn en gezondheid vormen onder andere ook de eigenheid en integriteit van het dier elementen die onder het begrip intrinsieke waarde kunnen worden geschaard. Erkenning van de intrinsieke waarde van het dier zorgt ervoor dat op grond van de Wet dieren inbreuk op de integriteit of het welzijn van dieren wordt voorkomen, in zoverre dit niet noodzakelijk is, en de zorg voor dieren voldoende is verzekerd. Erkenning van de intrinsieke waarde van het dier wil echter niet zeggen dat deze waarde altijd prevaleert boven andere waarden, maar dat het belang van het dier inzichtelijk wordt gemaakt en wordt afgewogen tegenover andere belangen. De uitbreiding van de aanwijzing van diercategorieën en de opname van een aantal afgebakende uitzonderingen op het verbod om die diercategorieën te doden, heeft positieve gevolgen voor de bescherming van de intrinsieke waarde van de dieren en voorkomt dat daar verder dan redelijkerwijs noodzakelijk inbreuk op wordt gepleegd.

4. Wet dieren en Besluit houders van dieren

In de onderstaande paragrafen wordt uiteengezet op welke wijze artikel 2.10 van de Wet dieren is uitgewerkt in lagere regelgeving en welke knelpunten zich in de praktijk voordoen bij de handhaving daarvan.

Artikel 2.10 van de Wet dieren stelt regels over het doden van dieren. In het eerste lid is opgenomen dat het verboden is om *“dieren behorend tot bij algemene maatregel van bestuur aangewezen diersoorten of diercategorieën te doden, behoudens in gevallen waarin een dier werd gedood voor de bedrijfsmatige productie van dierlijke producten of in bij of krachtens algemene maatregel van bestuur aangewezen gevallen”*. Tot dusverre zijn ter uitvoering daarvan “ganzen, honden en katten” aangewezen (artikel 1.9 van het Besluit houders van dieren). Waarbij in artikel 1.10 van het besluit een aantal gevallen zijn genoemd waarbij het wel toegelaten is om te doden.

Hieronder worden de in artikel 1.10 genoemde uitzonderingen op het verbod om dieren te doden nader toegelicht.

4.1 Bestaande uitzonderingen

In artikel 1.10 van het besluit waren tot dusverre enkele specifieke gevallen aangewezen waarin het verbod op het doden van dieren niet van toepassing is. Het gaat om situaties waarin de inbreuk op het welzijn en de integriteit van het dier gerechtvaardigd wordt geacht. Hieronder volgt een toelichting op de onderscheiden onderdelen:

a. Een dier wordt gedood ter beëindiging of voorkoming van onmiddellijk gevaar voor mens of dier

Deze uitzondering ziet op acute situaties waarin een dier een directe bedreiging vormt. Denk aan een aanval of dreigende aanval op mensen of andere dieren. In dergelijke gevallen is snel ingrijpen noodzakelijk om (verder) schade of letsel te voorkomen.

b. Een dierenarts heeft vastgesteld dat doden in het belang van het dier is

In sommige gevallen kan het doden van een dier in diens belang zijn, bijvoorbeeld als een behandeling zo belastend of langdurig is dat het welzijn van het dier ernstig wordt aangetast, of als het onduidelijk is of het dier na afloop nog een aanvaardbare kwaliteit van leven zal hebben. De beoordeling of hiervan sprake is, ligt bij de dierenarts. Relevant hierbij is dat in de veterinaire praktijk ook mentaal lijden als zelfstandige reden voor euthanasie wordt erkend – bijvoorbeeld bij dieren met ernstige angststoornissen, stereotiep gedrag (zoals obsessief likken of zelfverminking) of extreme stress. Wanneer behandeling mogelijk is, is niet alleen de prognose ná de behandeling dan van belang, maar ook het effect van de behandeling zélf op het welzijn van het dier kan meewegen in de afweging.

c. Dat doden bij of krachtens enig wettelijk voorschrift of ingevolge een EU-verordening is voorgeschreven

Dit betreft situaties waarin doden wettelijk verplicht is, bijvoorbeeld in het kader van dierziektebestrijding. Een concreet voorbeeld is het ruimen van dieren bij uitbraken van besmettelijke dierziekten, zoals mond- en klauwzeer of vogelgriep. In zulke gevallen gaat het belang van volksgezondheid of diergezondheid voor.

d. Een dier wordt gedood ter beëindiging van ondraaglijk lijden van het dier

Deze uitzondering ziet op gevallen waarin het dier lijdt op een manier die zowel ondraaglijk als uitzichtloos is. *Uitzichtloos lijden* wil zeggen dat, op basis van diagnose en prognose, geen verbetering te verwachten is – de oorzaak van het lijden kan niet worden weggenomen of de symptomen kunnen niet voldoende worden verzacht. Ondraaglijk lijden betreft de subjectieve ervaring van het dier zelf; uitzichtloosheid kan daaraan bijdragen. Het kan gaan om zowel fysiek lijden, bijvoorbeeld na een aanrijding met een auto, als mentaal lijden. Wetenschappelijke inzichten bevestigen dat mentaal lijden – zoals chronische stress, sociale isolatie of ernstige angststoornissen – een even ernstige impact op het welzijn van dieren kan hebben als fysiek letsel (Broom, 2014; Mellor, 2016). In sommige gevallen is de kwaliteit van leven zodanig gecompromitteerd dat beëindiging van het lijden de meest en veelal enige humane optie is.

e. Een dier wordt gedood vanwege niet te corrigeren gevaarlijke gedragskenmerken

Tot slot is het doden toegestaan wanneer een dier gevaarlijk gedrag vertoont dat niet te corrigeren is. Dit betreft bijvoorbeeld dieren die eerder ernstige schade of letsel hebben veroorzaakt, en waarbij is vastgesteld dat gedragsaanpassing niet mogelijk of verantwoord is. In dergelijke gevallen wordt het dier vaak in beslag genomen en volgt een gedragsbeoordeling door een deskundige.

4.2 Nieuwe uitzonderingen

Dit besluit voegt een aantal nieuwe uitzonderingen toe op het verbod om gehouden zoogdieren, ganzen en loopvogels te doden. In deze gevallen is het doden van deze dieren toegestaan, mits wordt voldaan aan de welzijnsvoorschriften uit het besluit (artikelen 1.9 - 1.14). Dat betekent dat dieren alleen gedood mogen worden als dat gebeurt op een manier die volgens het besluit het welzijn van het dier zo min mogelijk schaadt. Over het algemeen zijn deze uitzonderingen toegestaan, omdat ze voortvloeien uit bestaande wet- en regelgeving of internationale verdragen.

Bovendien is het toezicht op de naleving relatief eenvoudig en wordt het risico op aantasting van het dierenwelzijn als zeer laag ingeschat. De nieuw toe te voegen uitzonderingen zijn categorisch² of situatie-afhankelijk³.

Invasieve uitheemse soorten (artikel 1.9, tweede lid, onderdeel a)

Wanneer een invasieve uitheemse soort (hierna invasieve exoot), zoals een wasbeer, in een opvangsituatie terechtkomt, is het essentieel om te voorkomen dat het dier wordt vrijgelaten in de natuur, aangezien dit schadelijk kan zijn voor de inheemse biodiversiteit. Het doden van dergelijke dieren is in bepaalde gevallen noodzakelijk, bijvoorbeeld wanneer herplaatsing niet mogelijk is of wanneer het dier niet langdurig in opvang gehouden kan worden op een wijze die voldoet aan de wettelijke eisen. Het is belangrijk om hierbij zorgvuldig te werk te gaan en, indien mogelijk, alternatieve maatregelen te overwegen, zoals plaatsing in een gecontroleerde omgeving waar voortplanting en ontsnapping niet mogelijk zijn. Echter, als dergelijke opties niet haalbaar zijn, biedt de uitzonderingsgrond in het besluit de mogelijkheid om over te gaan tot het doden van het dier om de inheemse biodiversiteit te beschermen. Deze uitzondering is dan ook in lijn met de Europese verplichting om verdere verspreiding van invasieve soorten te voorkomen en de inheemse flora en fauna te beschermen. Zowel Europese als Nederlandse wetgeving voorzien in regels voor de preventie en beheersing van de introductie en verspreiding van invasieve exoten. Op Europees niveau is Verordening (EU) 1143/2014⁴ van toepassing, waarin een verbod is opgenomen op onder meer het houden, fokken en vrijlaten van soorten die op de zogeheten Unielijst staan. Lidstaten zijn bovendien verplicht tot het nemen van beheersmaatregelen, waaronder uitroeiing bij vroegtijdige detectie (artikel 17 van die verordening). In Nederland zijn deze verplichtingen uitgewerkt in het Besluit activiteiten leefomgeving (Bal) onder de Omgevingswet.

Behalve een uitzondering⁵ voor invasieve uitheemse soorten die *op de Unielijst* voorkomen, is er ook een uitzondering⁶ voor invasieve uitheemse soorten die op een door Nederland opgestelde *nationale lijst* krachtens artikel 12 van Verordening (EU) nr. 1143/2014 voorkomen. Zo'n nationale lijst bestaat nu alleen voor drie plantensoorten (Aziatische duizendknopen) en de uitzondering heeft daarom nog geen praktische betekenis. Nederland is echter wel bevoegd om ook zoogdieren, ganzen of loopvogels op zo'n nationale lijst te plaatsen. Wanneer op enig moment zou worden besloten en die lijst zou zoogdieren, ganzen of loopvogels op een nationale lijst te plaatsen, dan ligt een uitzondering op het verbod op het doden in de rede. Daarom is hiervoor bij voorbaat een uitzondering opgenomen, zodat dan niet eerst ook het besluit aangepast moet worden alvorens zo'n lijst effectief kan zijn.

CITES (artikel 1.9, tweede lid, onderdeel b)

Een dier mag worden gedood indien het op basis van CITES bepalingen een inbeslaggenomen of in bewaring genomen dier betreft dat wordt beschermd onder het CITES-verdrag⁷. Dit is noodzakelijk om de werkwijze, beschreven in de CITES-resolutie⁹, uit te kunnen blijven voeren. CITES kent een vastgesteld afwegingskader om te bepalen wat er met inbeslaggenomen of in bewaring genomen dieren moet gebeuren. Er zijn drie opties: het houden van de dieren in permanente opvang, het terug laten keren van de dieren in het wild, of het doden van de dieren (euthanasie). Terugkeren naar het wild is vaak niet mogelijk vanwege veterinaire of genetische

² En daarom opgenomen in artikel 1.9, tweede lid.

³ En daarom opgenomen in artikel 1.10.

⁴ Verordening (EU) nr. 1143/2014 van het Europees Parlement en de Raad van 22 oktober 2014 betreffende de preventie en beheersing van de introductie en verspreiding van invasieve uitheemse soorten.

⁵ Artikel 1.9, tweede lid, onderdeel a.

⁶ Artikel 1.9, tweede lid, onderdeel b.

⁷ <https://www.rvo.nl/onderwerpen/cites/dit-cites>

⁸ <https://cites.org/eng>

⁹ CITES, Resolution Conf. 17.8 (Rev. CoP19): Disposal of illegally traded and confiscated specimens of CITES-listed species, aangenomen op de 17e Conferentie van de Partijen en herzien op CoP19, beschikbaar via: <https://cites.org/sites/default/files/documents/COP/19/resolution/E-Res-17-08-R19.pdf> (geraadpleegd op 22 mei 2025).

risico's en de vaak onbekende herkomst. Permanente opvang is ook niet altijd mogelijk, of niet in het belang van het dier en verplaatsing van een dier kan problematisch zijn, omdat het kan leiden tot ernstig welzijnsverlies, waaronder chronische stress of ander mentaal lijden. Op geen enkele wijze mag daar ook een stimulans voor illegaal handelen vanuit gaan. Euthanasie kan in bepaalde gevallen de meest humane optie zijn. Op basis van de CITES resolutie brengt de Wetenschappelijke Autoriteit CITES een onafhankelijk advies uit over de bestemming van de inbeslaggenomen of in bewaring genomen specimen. Dit verschilt van situaties met dierziekten, waar doding direct uit de Wet dieren (artikel 5.4) voortvloeit.

Wildopvang (artikel 1.9, tweede lid, onderdeel c)

In een wildopvang wordt het beleid ten aanzien van het doden van opgevangen dieren schriftelijk vastgelegd (artikel 4, eerste lid, aanhef en onder l, Beleidsregel kwaliteit opvang diersoorten). Het doden van die dieren is gebonden aan de voorschriften van hoofdstuk 1, paragraaf 3 van het Besluit houders van dieren. Dit betekent onder meer dat het doden van die dieren wordt uitgevoerd door personen die aantoonbaar de nodige kennis en vaardigheden bezitten om de taken humaan en doeltreffend uit te voeren (artikel 1,14, eerste lid, van het Besluit houders van dieren).

Deze uitzondering geldt specifiek voor (wild)opvangcentra die beschikken over een ontheffing en vallen onder de Beleidsregel *kwaliteit opvang diersoorten*¹⁰. De keuze voor deze afbakening is bewust gemaakt, omdat dit een duidelijk omschreven en goed te monitoren groep betreft, wat het toezicht vereenvoudigt. Volgens artikel 19 van de bijlage bij die beleidsregel stelt het bestuur van het opvangcentrum, in samenwerking met een dierenarts, een afwegingskader vast waarmee bepaald wordt wanneer een dier wordt gedood. Daarnaast stelt artikel 23 in diezelfde beleidsregel, dat de beheerder en de dierenarts per opgevangen diersoort of diercategorie de werkwijze, bedoeld in artikel 4, eerste lid, aanhef en onderdeel l, vaststellen voor het doden van opgevangen dieren in overeenstemming met hoofdstuk 1, paragraaf 3, van het Besluit houders van dieren.

Deze uitzondering ondersteunt het voorkomen van onnodig lijden bij wilde dieren in gevangenschap. In de praktijk van de wildopvang kan het voorkomen dat een zoogdier medisch gezien wel zou kunnen herstellen, maar door blijvende beperkingen niet meer zelfstandig in het wild kan overleven. In zulke gevallen staat het dier voor een leven in gevangenschap – een onnatuurlijke situatie voor wilde dieren, die risico's met zich meebrengt op het ontstaan van chronische stress of ander mentaal lijden.

Hoewel dit scenario raakt aan de uitzondering voor "ondraaglijk lijden" (artikel 1.10, onderdeel d, van het besluit), is er een belangrijk aanvullend aspect dat maakt dat een afzonderlijke uitzonderingsgrond nodig is. Waar de uitzondering voor "ondraaglijk lijden" meestal gaat over het beëindigen van bestaand lijden – zoals bij dieren met ernstige verwondingen of ongeneeslijke ziektes – kan in de wildopvang ook voorzienbaar toekomstig lijden aanleiding zijn om een dier te doden. Denk aan dieren die medisch kunnen herstellen, maar door blijvende beperkingen niet terug kunnen naar het wild en daardoor langdurig in gevangenschap moeten leven. Deze voorziening is daarmee aanvullend op de bestaande uitzonderingsgrond voor ondraaglijk lijden en vraagt om een aparte afweging in de context van wildopvang.

Daarom volstaat de algemene uitzondering voor ondraaglijk lijden (artikel 1.10, onderdeel d, van het besluit) niet voor de praktijk van de wildopvang. En is een aparte uitzondering nodig die specifiek voorziet in deze situaties.

Instandhoudingsprogramma's in dierentuinen (artikel 1.10, onderdeel f)

Binnen dierentuinen kan het doden van dieren in uitzonderlijke gevallen noodzakelijk zijn, met name in het kader van effectief populatiebeheer binnen instandhoudingsprogramma's. Dit beleid is erop gericht om gezonde, genetisch diverse populaties te behouden en overbevolking of welzijnsproblemen te voorkomen. Dierentuinen dragen op grond van artikel 4.10 van het besluit

¹⁰ Staatscourant 2024, 36863

bij aan de instandhouding van diersoorten, onder meer via deelname aan fokprogramma's en uitwisseling van informatie met andere dierenentuinen. Dit houdt in dat zij hun collecties zodanig beheren dat inteelt wordt voorkomen, het welzijn van dieren wordt gewaarborgd en populaties ecologisch in balans blijven. Populatiebeheer binnen deze context kan verschillende vormen aannemen: herplaatsing, geboortebepierking, en – als laatste redmiddel – het doden van dieren.

Het doden van gezonde dieren is het in de praktijk soms onvermijdelijk. Surplus dieren ontstaan bijvoorbeeld door succesvolle fok binnen instandhoudingsprogramma's, terwijl herplaatsingsmogelijkheden beperkt zijn. Bij veel diersoorten is de sociale structuur zodanig dat slechts één of enkele mannetjes in een groep passen. Hierdoor zijn vooral mannelijke dieren regelmatig "over", terwijl het houden van solitair levende dieren problematisch kan zijn vanuit welzijnsperspectief en ruimtelijke beperkingen. In dergelijke gevallen kan het doden van dieren noodzakelijk zijn om ernstige welzijnsproblemen of verstoring van genetische evenwichten te voorkomen. Deze praktijk is, hoe gevoelig ook, erkend binnen de professionele dieren tuinsector, onder andere door organisaties als de European Association of Zoos and Aquaria (EAZA), mits voldaan wordt aan strikte voorwaarden en ethische afwegingen.

Het doden van overtollige dieren mag echter nooit een vanzelfsprekend onderdeel zijn van dieren tuinbeheer. Dieren tuinen worden geacht voorafgaande aan voortplanting expliciet af te wegen of er voldoende geschikte huisvestingsmogelijkheden zijn voor nakomelingen. Het uitgangspunt is dat het fokken van dieren buiten het kader van instandhoudingsprogramma's slechts toelaatbaar is indien dit niet leidt tot onwenselijk surplus.

In lijn met dit uitgangspunt wordt op dit moment gewerkt aan de uitvoering van de motie van het lid Kostić (Partij voor de Dieren) (Kamerstuk 36410-XIV-69). Deze motie verzoekt de regering een plan van aanpak te ontwikkelen voor een einde aan het doden van gezonde dieren in dieren tuinen. Door deze beleidsontwikkeling te combineren met bestaande wettelijke kaders en ethische richtlijnen wordt beoogd een verantwoorde balans te vinden tussen soortenbehoud in dieren tuinen, dierenwelzijn en het maatschappelijk draagvlak.

Populatiebeheer natuurterreinen (artikel 1.10, onderdeel g)

In natuurterreinen mogen gehouden zoogdieren worden gedood in het kader van populatiebeheer. Dit geldt bijvoorbeeld voor grote grazers in relatief kleine natuurgebieden, die als gehouden dieren worden beschouwd. Zonder ingrijpen kan overpopulatie ontstaan, wat kan leiden tot welzijnsproblemen zoals voedseltekorten en verhoogde concurrentie om hulpbronnen. Populatiebeheer speelt een cruciale rol bij de uitvoering van natuurbeleid door terreinbeherende organisaties. Hierbij wordt altijd eerst gekeken naar alternatieve methoden, zoals verplaatsing of geboortebepierking, voordat tot doding wordt overgegaan.

Het verbod van artikel 2.10 van de Wet dieren ziet op *gehouden dieren*. Deze uitzondering ziet daarom ook alleen op gehouden dieren. Om te bepalen of dieren in een natuurterrein wilde dieren of gehouden dieren zijn is van doorslaggevend belang of de mens beschikkingsmacht heeft over het dier¹¹. Daarbij is sprake van een "vloeiende scheidslijn" tussen wilde dieren en door de mens gehouden dieren waarbij de concrete situatie een rol speelt voor de beantwoording van de vraag of er sprake is van gehouden dieren¹².

Thuislacht van konijnen (artikel 1.10, onderdeel h)

Het is reeds verboden om runderen, éénhoevigen en loopvogels buiten een slachthuis te slachten of te doden voor particulier huishoudelijk gebruik¹³. Met dit besluit wordt de reikwijdte van dit verbod uitgebreid naar het thuislachten van alle zoogdieren (waaronder schapen, geiten en varkens). Voor konijnen is in dit besluit een uitzondering gemaakt. Zij mogen onder voorwaarden

¹¹ Kamerstukken II, 2007-2008, 31389, nr. 3, par. 6.1

¹² ECLI:NL:CBB:2021:746

¹³ Artikel 5.3 van het Besluit houders van dieren zoals dat luidde voor inwerkingtreding van dit wijzigingsbesluit

(artikelen 1.9 tot en met 1.14 van het besluit) wel thuis worden geslacht voor eigen consumptie. Deze uitzondering is ingegeven door een combinatie van culturele, praktische en maatschappelijke overwegingen, en sluit aan bij hoe dit in veel andere EU-lidstaten is geregeld.

Konijnen worden in sommige huishoudens traditioneel gehouden als kleinschalige voedselbron voor eigen particulier gebruik. Voor deze groep burgers vormen zelfvoorzienendheid en verantwoordelijkheid voor dierenwelzijn belangrijke motieven: men wil in eigen vlees kunnen voorzien, op kleinschalige wijze, zonder afhankelijk te zijn van commerciële ketens en met directe zorg voor het dierenwelzijn. Konijnen en pluimvee zijn daarbij een uitzonderingspositie gaan innemen: ze zijn relatief klein en daardoor gemakkelijker te huisvesten en worden al generaties lang in dit verband gehouden en gedood. De uitzondering voor konijnen heeft daarmee een beperkt en specifiek karakter, gericht op het voorkomen van onevenredige inbreuk op een kleinschalige praktijk die internationaal gangbaar is. Er is binnen de sector¹⁴, en ook binnen de samenleving¹⁵, sprake van een duidelijke wens om deze ruimte te behouden.

4.3 Niet uitgezonderd: thuislacht m.u.v. konijnen en doden voederdieren door particulieren

In dit besluit zijn geen uitzonderingen opgenomen voor de thuislacht van andere zoogdieren dan konijnen, noch voor het doden van voederdieren door particulieren. Voorheen mochten varkens, geiten en schapen, of het nu om thuislacht gaat of niet, uitsluitend worden gedood na voorafgaande bedwelming met een penschiettoestel¹⁶. Deze vereisten brachten praktische bezwaren met zich mee, zoals de vereiste vakbekwaamheid en het verkrijgen van een verlof voor de benodigde munitie. Hierdoor vond thuislacht van deze diersoorten in de praktijk al zelden plaats.

Voederdieren

Het doden van dieren met als doel deze als voedsel voor andere dieren aan te wenden, levert zogeheten voederdieren op. Dit zijn kadavers van dieren die niet zijn bestemd voor menselijke consumptie, maar voor het voederen van andere dieren. In juridische zin kwalificeren deze kadavers als dierlijke bijproducten en vallen ze daarmee onder het begrip dierlijk product zoals gedefinieerd in artikel 1.1 van de Wet dieren.

Wanneer het gaat om zoogdieren die in het kader van een bedrijfsmatige activiteit worden gedood voor de productie van voederdieren, geldt een specifieke uitzondering op het algemene verbod op het doden van dieren. In dat geval is het doden toegestaan op grond van artikel 2.10, eerste lid, van de Wet dieren. Deze bepaling staat het doden van dieren toe voor doeleinden die bij of krachtens de wet zijn aangewezen, waaronder het gebruik als voederdier in een professionele context. Anders ligt dit bij het doden van zoogdieren in een particulier of huishoudelijk verband, met als doel deze aan eigen (gezelschaps)dieren te voeren. In dat geval is het doden van het dier verboden, aangezien hier geen sprake is van een "bedrijfsmatige productie" als bedoeld in artikel 2.10, eerste lid, van de wet.

Het doden van voederdieren in particulier of huishoudelijk verband kan gebruikt worden als een alternatieve route om dieren met ongewenste eigenschappen te doden. Dit brengt risico's met zich mee, waaronder ondeskundig doden en slechte huisvesting van zoogvoedseldieren. Hierdoor komt het dierenwelzijn ernstig in gevaar. Hoewel er geen kwantitatieve cijfers beschikbaar zijn over de omvang van dit probleem, bevestigt de politie in gesprekken op ambtelijk niveau dat zij hier in de praktijk regelmatig mee te maken krijgt. In de bedrijfsmatige context zijn de randvoorwaarden beter geborgd. Voor het bedrijfsmatig houden van gezelschapsdieren geldt op grond van artikel 3.11 van het Besluit houders van dieren een vakbekwaamheidseis. Ondernemers dienen te beschikken over aantoonbare kennis en vaardigheden met betrekking tot onder meer verzorging,

¹⁴ <https://www.kleindierned.nl/wp-content/uploads/sites/13/2023/04/20230401Brief-Minister-doden-van-dieren.pdf>

¹⁵ Tweede Kamer, Handelingen 2022–2023, nr. 82, item 4, 11 mei 2023.

<https://www.tweedekamer.nl/downloads/document?id=2023D26532>

¹⁶ Artikel 5.3 van het Besluit houders van dieren zoals dat luidde voor inwerkingtreding van dit wijzigingsbesluit

huisvesting en gezondheid van de dieren. Daarnaast staan deze activiteiten onder toezicht van bevoegde instanties. In huishoudelijke situaties ontbreken deze eisen en het toezicht, waardoor het risico op aantasting van het dierenwelzijn beduidend groter is. Bedrijven die levende zoogdieren houden, doden en/of verkopen met het oog op gebruik als voederdier – bijvoorbeeld in het kader van reptielenvoer – kunnen onder de uitzondering vallen van de bedrijfsmatige productie van dierlijke producten, mits sprake is van een bedrijfsmatige context en wordt voldaan aan de geldende wet- en regelgeving, waaronder dierenwelzijnsnormen.

4.4 Bedrijfsmatigheid

Het onderscheid tussen bedrijfsmatig en niet-bedrijfsmatig handelen is bepalend voor de vraag of een activiteit onder het verbod valt.

Onder bedrijfsmatig handelen valt ook het doden van dieren ten behoeve van verkoop, wanneer er sprake is van een structurele, economische activiteit. Afhankelijk van de aard van de activiteit kan registratie of erkenning bij de NVWA vereist zijn. De houder moet daarbij kunnen aantonen dat het doden gebeurt conform de geldende wet- en regelgeving en dierenwelzijnsnormen.

Het vergt een situatie-afhankelijke beoordeling of er al dan niet sprake is van “bedrijfsmatigheid”. Er is hiervoor geen wettelijke of beleidsmatige definitie. Het kan namelijk van verschillende factoren afhangen of er sprake is van “bedrijfsmatig”. Er zal daarom per geval moeten worden bezien of er al dan niet sprake is van “bedrijfsmatig doden” van dieren.

Ter vergelijking. Zo worden voor bijvoorbeeld het houden van gezelschapsdieren in de toelichting bij het besluit daarvoor enkele niet-limitatieve indicatoren genoemd¹⁷. Uiteindelijk vergt het dus een beoordeling van de feiten of omstandigheden of in een individueel geval sprake is van bedrijfsmatig handelen¹⁸, wat mede wordt bepaald met behulp van die niet-limitatieve indicatoren¹⁹.

De Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO) geeft over het onderscheid bedrijfsmatig/-niet-bedrijfsmatig ook uitgebreide richtlijnen op haar website²⁰. Een dierspecialzaak of een dierenpension zijn typische voorbeelden van bedrijfsmatige houders van dieren. Indien een houder van mening is dat de activiteiten hobbymatig zijn, moet dit bij een controle aannemelijk gemaakt worden bij de inspecteur (artikel 3.6, tweede lid, van het Besluit). Dit voorkomt dat commerciële activiteiten plaatsvinden zonder te voldoen aan de geldende regelgeving en dierenwelzijnsnormen.

5. Verhouding tot hoger recht: Verordening inzake de bescherming van dieren bij het doden (1099/2009)

Dit besluit heeft tot gevolg dat de thuislacht van zoogdieren, ganzen en loopvogels voor de productie van dierlijke producten niet is toegestaan, met uitzondering van de thuislacht van konijnen. Daarmee wordt een strengere nationale maatregel gesteld dan volgt uit Europese regelgeving.

De bescherming van dieren bij het doden is Europees geharmoniseerd met Verordening 1099/2009²¹. Die verordening ziet op het doden van dieren “*die gefokt of gehouden worden voor de productie van levensmiddelen, wol, huiden, pelzen of andere producten, voor het doden van dieren met het oog op ruiming en voor daarmee verband houdende activiteiten*”²². De verordening stelt daarmee regels over de wijze waarop dieren worden gedood, maar regelt niet welke diersoorten al dan niet mogen worden gedood.

¹⁷ Stb. 2014, 232, paragraaf 4.2.

¹⁸ ECLI:NL:RBROT:2021:6749

¹⁹ ECLI:NL:CBB:2024:470

²⁰ <https://www.rvo.nl/sites/default/files/2017/12/Bedrijfsmatig-huisdieren-houden.pdf>

²¹ Verordening (EG) nr. 1099/2009 van de Raad van 24 september 2009 inzake de bescherming van dieren bij het doden (PB L 303).

²² Artikel 1, eerste lid, Verordening 1099/2009.

Onder "dieren" wordt in de verordening verstaan *"elk gewerveld dier, met uitzondering van amfibieën en reptielen"*²³. Daarnaast regelt de verordening dat voor het doden van vissen uitsluitend de algemene norm voor het doden van dieren van toepassing is²⁴. Ook is de verordening niet van toepassing op *"het doden van pluimvee, konijnen en hazen die door de eigenaar voor particulier huishoudelijk verbruik buiten een slachthuis worden geslacht"*²⁵. Onder pluimvee worden in de verordening "loopvogels" niet begrepen²⁶, die vallen daarom niet onder die uitzondering. De verordening is daarentegen deels wel van toepassing op het slachten van *"pluimvee, konijnen en hazen op het bedrijf met het oog op de rechtstreekse levering van kleine hoeveelheden vlees door de producent aan de eindverbruiker of aan de plaatselijke detailhandel die dergelijk vlees aan de eindverbruiker levert"*. Daaraan is de voorwaarde verbonden dat het aantal op het bedrijf geslachte dieren niet hoger is dan een door de Europese Commissie vast te stellen maximaal aantal dieren²⁷.

Verder is van belang dat de verordening voor het slachten voor particulier huishoudelijk verbruik van andere dieren dan pluimvee, konijnen en hazen buiten het slachthuis een beperktere werking heeft, daarvoor geldt een aantal specifiek genoemde voorschriften uit de verordening²⁸. Die regels waren tot dusverre van toepassing op het doden van zoogdieren buiten het slachthuis voor particulier huishoudelijk verbruik. Waarbij geldt dat voor rundvee, éénhoevigen of loopvogels het in Nederland al verboden is om die buiten het slachthuis te doden voor particulier huishoudelijk verbruik²⁹, dit verbod gold al³⁰ voor de inwerkingtreding van Verordening 2009/1009³¹. Hetzelfde geldt voor de in Nederland geldende eis dat varkens, geiten en schapen buiten het slachthuis worden gedood na voorafgaande bedwelming met een penschiettoestel³².

Uit de aanwijzing van alle zoogdieren (ganzen en loopvogels waren al aangewezen) als dieren waarop het verbod op het doden van artikel 2.10, eerste lid, van de Wet dieren ervan geldt, volgt dat zoogdieren voor productiedoeleinden niet meer buiten het slachthuis mogen worden gedood, ook niet voor particulier huishoudelijk verbruik; tenzij een van de uitzonderingen opgenomen in artikel 1.9 of 1.10 in het besluit zich voordoet. Dit is een strengere nationale maatregel die strekt tot een uitgebreidere bescherming van dieren bij het doden met betrekking tot het doden van dieren buiten het slachthuis als bedoeld in artikel 26, tweede lid, onderdeel a, van de verordening want deze dieren mogen niet meer buiten het slachthuis worden gedood. Hiervan doet Nederland kennisgeving aan de Europese Commissie (zie verder de paragraaf "notificatie").

6. Inwerkingtreding

Dit besluit treedt in werking op p.m (1 januari 20.. of 1 juli 20.. , dat aansluit bij een vast verandermoment).

7. Regeldruk, uitvoerbaarheid en handhaafbaarheid

7.1 Bedrijfseffecten

De uitbreiding van het verbod op het doden van gehouden zoogdieren, ganzen en loopvogels heeft directe gevolgen voor zowel hobbyhouders als ondernemers. Loopvogels mochten al niet buiten het slachthuis worden gedood. Particuliere houders van zoogdieren en ganzen moeten zich ervan vergewissen dat zij niet langer deze dieren zelf zomaar mogen doden. De bedrijven die geraakt zullen worden zijn met name de bedrijven die levende voedseldieren kweken en of verkopen aan particulieren. In de praktijk zullen vooral winkels die ook reptielen verkopen het meest geraakt worden.

²³ Artikel 2, onderdeel c, Verordening 1099/2009.

²⁴ Artikel 1, eerste lid, tweede alinea, Verordening 1099/2009

²⁵ Artikel 1, derde lid, onderdeel b, Verordening 1099/2009

²⁶ Artikel 2, onderdeel o, Verordening 1099/2009

²⁷ Artikel 11 Verordening 1099/2009

²⁸ Artikel 10, Verordening 1099/2009

²⁹ Artikel 5.3, eerste lid, Besluit houders van dieren.

³⁰ Stb. 1997, 235

³¹ Artikel 26, eerste lid, Verordening 1099/2009

³² Artikel 5.3, tweede lid, Besluit houders van dieren

Op dit moment zijn er naar schatting 1300 dierenspeciaalzaken en ongeveer 600 tuincentra met een afdeling dier³³. Ongeveer 35% daarvan heeft levende dieren in de verkoop en wordt dus potentieel geraakt. Daarnaast wordt natuurlijk ook de groothandel in levende dieren geraakt ((schriftelijke toelichting Dibevo op 7 maart 2025). Voor hobbyhouders van zoogdieren – niet zijnde honden en katten, omdat het verbod al voor deze diersoorten geldt – zijn er wel schattingen, maar het is niet duidelijk in hoeverre al deze dierhouders geraakt worden door de uitbreiding van het verbod. In Nederland worden naar schatting rond de 700.000 konijnen en knaagdieren zoals cavia's als huisdier gehouden³⁴. Dit geeft een indruk van de omvang van het hobbymatig gehouden dierenbestand dat onder de uitbreiding van de reikwijdte van het verbod valt. Het grootste deel van de bedrijven die geraakt worden vallen onder de (kleine) MKB. Het bedrijfsleven vreest dat deze regeling ertoe leidt dat hobbyhouders stoppen met hun activiteiten, met als gevolg een terugloop in de handel in gedode voederdieren, de gehouden diersoorten zelf, én producten die voor deze dieren worden geleverd, zoals voer en huisvesting. Vanuit dierenwelzijn is het wenselijk dat dierenwinkels geen levende voederdieren meer verkopen aan deze houders.

Het besluit brengt voor houders van dieren ook vragen en zorgen met zich mee over regeldruk, uitvoerbaarheid en duidelijkheid in de praktijk. Na de internetconsultatie zal deze paragraaf verder worden uitgebreid met de inbreng die stakeholders gaven tijdens de MKB en agrarische toetsen **[PM na internetconsultatie]**.

Deze regelgeving heeft tot gevolg dat bepaalde gedragingen die voorheen waren toegestaan, nu verboden zijn. Dit raakt onder meer hobbyhouders die bijvoorbeeld schapen, varkens of geiten houden voor particulier eigen verbruik, of zoogdieren houden als voederdier voor hun gezelschapsdieren. Of hobbyhouders die zoogdieren als voederdier houden voor hun gezelschapsdieren. Het doden van dieren buiten een erkend slachthuis is niet meer toegestaan. Alle zoogdieren en ganzen, met uitzondering van konijnen, moeten via een erkende slachterij of poelier worden geslacht. Hobbyhouders kunnen als alternatief hun dier laten slachten. Op dit moment zijn er rond de 80 bedrijven in Nederland waar hobbyisten hun dier kunnen laten slachten, maar dit aantal is dalende en brengt kosten voor de houder met zich mee. Zelfslachtende slagers hebben hun proces dusdanig ingericht, zodat zij specifieke diercategorieën kunnen slachten zoals de varkenssoort Bonte Bentheimers of Schotse Hooglanders, omdat ze door middel van handwerk maatwerk kunnen leveren. De betreffende diercategorieën passen vaak niet goed in grootschalige slachthuizen omdat de slachtlijn van deze grootschalige bedrijven ingericht is op het slachten van koppels uniforme dieren. De Staatssecretaris van LNV erkent de meerwaarde van deze bedrijven en in 2023 is een knelpuntenanalyse uitgevoerd door Bureau Food QA naar de belemmeringen die de zelfslachtende slagers ervaren om meer inzicht te verkrijgen in de oorzaken die ten grondslag liggen aan het dalen van het aantal zelfslachtende slagers. Een aanzienlijk deel van de knelpunten is inmiddels opgepakt, deels door de sector zelf en deels door de overheid. (Kamerstuk 28 286, nr 1324 en 1389).

Voor ondernemers – zoals fokkers en dierenwinkels – is de praktische toepasbaarheid van de regels een belangrijk punt. Het is belangrijk, dat het voor hen duidelijk is wat telt als 'bedrijfsmatig handelen', maar ook wanneer er sprake is van een uitzondering die het doden van een dier toelaat. Ondernemers worden geacht regels te begrijpen en correct toe te passen. Dat vraagt om kennis, tijd én middelen. De grens tussen hobbymatig en bedrijfsmatig handelen blijkt in de praktijk niet altijd even scherp.

Het is complex om recht te doen aan dierenwelzijn én tegelijk duidelijke kaders te bieden voor zowel burgers als bedrijven. Tijdige, heldere communicatie en uitleg over wat wel en niet mag alsmede uniforme handhaving zijn daarbij zeer belangrijk. Alleen zo kan de regeldruk worden

³³ <https://www.retailinsiders.nl/branches/huis-tuin/dierenspeciaalzaken/> (peildatum 25-3-2025)

³⁴ <https://dibevo.nl/files/uploads/docs/Huisdieren-in-NL-2023.pdf>

beperkt, zonder afbreuk te doen aan het welzijn van dieren – en zonder dat de draagkracht en bereidheid van mensen om dieren verantwoord te houden en (laten) doden afneemt.

7.2 Uitvoerbaarheid en handhaafbaarheid

De uitvoerbaarheid en handhaafbaarheid zijn getoetst door de toezichthouders op het besluit. Dit betreft de Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit (NVWA), Landelijke Inspectiedienst Dierenwelzijn (LID) en politie.

7. Internetconsultatie

Op het concept van dit besluit hebben belanghebbenden hun mening kunnen geven via de algemene consultatiewebsite van de rijksoverheid:.

Het ontwerpbesluit heeft p.m. weken opengestaan voor internetconsultatie (van ... 2025 tot en met ... 2025). De internetconsultatie heeft p.m. reacties opgeleverd. In totaal hebben p.m. belangenverenigingen, p.m. Nederlandse burgers en p.m. buitenlandse burgers op de genomen maatregel gereageerd.

In deze paragraaf zal na de internetconsultatie worden beschreven hoe de commentaren zijn verwerkt. worden

8. Voorhangprocedure

Op grond van artikel 10.10, eerste lid, van de Wet dieren, wordt een voordracht van een krachtens artikel 2.1, eerste lid van die wet, vast te stellen algemene maatregel van bestuur niet eerder gedaan dan vier weken nadat het ontwerp aan beide kamers der Staten-Generaal is overgelegd. Met het oog op deze voorhangprocedure is bij brief van het ontwerpbesluit aan de Tweede Kamer en Eerste Kamer toegezonden (Kamerstukken II, 28286, De voorhang heeft

9. Notificatie

Artikelsgewijs

Artikel I, onderdeel C (artikel 5.3 van het Besluit houders van dieren)

Artikel 5.3 (*Slachten voor particulier huishoudelijk gebruik*) vervalt met deze wijziging.

Het *eerste lid* voorzag in een verbod op "*buiten het slachthuis rundvee, éénhoevigen of loopvogels te slachten of te doden voor particulier huishoudelijk gebruik*". Omdat de met dit besluit doorgevoerde wijziging in artikel 1.9 al met zich meebrengt dat het verboden is om zowel rundvee als éénhoevigen te doden voor huishoudelijk particulier gebruik, zou dit verbod alleen nog gelden voor "loopvogels". Door "loopvogels" toe te voegen aan de aanwijzing in artikel 1.9 ontstaat materieel een gelijklopend verbod (loopvogels mogen niet buiten het slachthuis worden gedood voor particulier huishoudelijk gebruik). Daarom is ervoor gekozen om het verbod voor loopvogels mee te nemen in artikel 1.9, zodat dit eerste lid kan vervallen.

Ook het tweede lid, en daarmee het gehele artikel 5.3, vervalt. Het *tweede lid* betrof een gebod om bij het doden van varkens, geiten en schapen *buiten het slachthuis* voorafgaande bedwelmeling met een penschiettoestel toe te passen. Omdat de met dit besluit doorgevoerde wijziging in artikel 1.9 met zich meebrengt dat het verboden is om varkens, geiten en schapen buiten het slachthuis te doden voor huishoudelijk particulier gebruik is dit gebod vervallen.

De Staatssecretaris van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur,